

Editorial

Hassan Sa'idi*

The existential dimensions and aspects of the human being, the way they relate to one another, and the ways they influence and are influenced by each other have long been acknowledged, at least theoretically, by thinkers and philosophers in both Islamic philosophy and Western philosophy. Accordingly, the examination of the relationship between the immaterial essence of the soul—distinct from the body and immortal—and its corporeal substance is among the issues that possess a long history in philosophical and theoretical discussions. Moreover, given that the immaterial essence of the soul comprises various faculties and dimensions such as imagination, estimation (wahn), the soul, the heart, and the intellect, the manner in which these psychic faculties relate to one another has been considered so significant—both from the standpoint of rational demonstration and, at times, experience—that it has consistently attracted the attention of philosophers, theologians, and mystics, prompting them to investigate and analyze these relationships.

Among the questions raised in this regard are the following: What influence does the faculty of imagination exert on human knowledge of real and objective matters? To what extent does the existential domain of imagination shape our understanding of reality? Can the faculty of imagination mislead the intellect and affect it, and would this not ultimately lead to idealism? In the context of the association of ideas, what role does imagination play in the problem of causality? Is the attribution of causal necessity to the external world merely a projection of the mind and imagination, or is it demonstrable through rational proof? With regard to causality, how can the relation between a “consistent cause” and a “changing effect” be justified, and in principle what proportion exists between the consistent and the changing? To what extent are the notions of the ontological poverty of the effect, the effect as pure relation, gradation in manifestation, the essential modes of the Real, and the principle of *lā takrār fī al-tajallī* (“no repetition in manifestation”)—as presented in Mullā Ṣadrā’s Transcendent Theosophy and in Islamic mystical thought—capable of explaining this issue, and what relation or possible distinction do they have with the views of Spinoza? On the other hand, what effects do the faculties of the soul have in issues such as epistemology and mental existence? How can the conjunction of two mutually distinct categories (substance and accident) within the form of a single mental representation be analyzed? Is Mullā Ṣadrā’s explanation in the domain of predication—through the distinction between essential

* Editor-in-Chief and Faculty Member, Department of Religions and Mysticism, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. h-saeidi@sbu.ac.ir

primary predication (ḥaml al-awwalī al-dhātī) and common technical predication (ḥaml al-shāyī‘ al-ṣinā‘ī)—helpful in clarifying this matter?

What relationship do the faculties of the soul have with hermeneutics and the human interpretation of texts? How are Romanticism, Hegelianism, and Dilthey connected with the non-rational dimensions of the human being, such as imagination and feeling, and what impact do they have on the formation of epistemic frameworks for the humanities? Does the influence of non-rational faculties in hermeneutics lead to relativism in this field?

In this issue, in addition to the topics mentioned above, the concept of virtue in Aristotle’s thought—examined at both ontological and epistemological levels, as well as the process by which human beings become virtuous through desire and reflection—has been discussed. Furthermore, the theory of the four natures in the thought of Jābir ibn Ḥayyān has also been explored.

سخن سردبیر

حسن سعیدی *

ساحات و ابعاد وجودی انسان و چگونگی رابطه آن‌ها «با هم» و تأثیر و تأثر آن‌ها «از هم» و «در هم» از دیربها، به لحاظ نظری، مورد اذعان اندیشمندان و توجه فیلسوفان در فلسفه اسلامی و فلسفه غرب بوده است. از این رو، واکاوی چگونگی رابطه میان عرصه گوهر تجردی نفسانی، که متمایز از بدن و نامیراست، با جوهر جسمانی وی از مسائلی است که سابقه‌ای طولانی در مباحث فلسفی و نظری دارد. همچنین، با توجه به اینکه گوهر تجردی نفس ساحاتی گوناگون همچون خیال، وهم، نفس، قلب و عقل دارد، چگونگی ارتباط این ساحات نفسانی با یکدیگر از منظر برهان و احیاناً تجربه آن چنان مهم و قابل توجه بوده است که پیوسته مورد توجه فیلسوفان، متکلمان و عارفان بوده و آن‌ها را به کندوکاو و بررسی آن‌ها واداشته است.

برخی از این مسائل عبارت‌اند از اینکه قوه خیال چه تأثیری در شناخت آدمی از امور واقعی و عینی دارد؟ ساحت وجودی قوه خیال انسان تا چه حد در چگونگی شناخت ما از واقعیت تأثیر دارد؟ آیا قوه خیال می‌تواند رهن عقل شود و در آن تأثیر بگذارد و آیا این مسئله به ایدئالیسم منتهی نمی‌شود؟ قوه خیال با خوانش تداعی معانی چه کارکردی در مسئله علیت دارد؟ آیا انتساب ضرورت علی به جهان خارج نوعی فراقکتی ذهن و خیال است یا امری برهانی؟ با توجه به مسئله علیت، نسبت «علت ثابت» و «معلول متغیر» چگونه توجیه‌پذیر است و اصولاً چه تناسبی میان ثابت و متغیر وجود دارد؟ دیدگاه فقر وجودی معلول، ربط محض بودن معلول، تشکیک در ظهور، شئون ذاتی حق و قاعده «لاتکرار فی التجلی»، که در حکمت متعالیه ملاصدرا و در نگرش عرفانی - اسلامی مطرح شده است، تا چه اندازه در تبیین این مسئله راهگشاست و چه نسبت و احیاناً تمایزی با دیدگاه اسپینوزا دارد؟ از سوی دیگر، ساحات‌های نفسانی در مسائلی مانند شناخت‌شناسی و وجود ذهنی چه آثاری دارند؟ اجتماع دو مقوله متباین (جوهر و عرض) در قالب یک صورت ذهنی چگونه قابل تحلیل است؟ آیا تبیین ملاصدرا در عرصه حمل با تفکیک دو حیثیت «حمل اولی ذاتی» از «حمل شایع صناعی» راهگشاست؟

ساحات نفسانی با هرمنوتیک و تفسیر انسان از متون چه ارتباطی دارند؟ رمانتیسم هگل‌نیسم و دیلتای چه ارتباطی با ساحات‌های غیرعقلانی انسان مانند تخیل و احساس و چه اثری در تدوین نظام معرفتی برای علوم انسانی دارد؟ آیا تأثیر ساحات غیر عقلانی در هرمنوتیک به نسبت در این عرصه نمی‌انجامد؟

در این شماره، علاوه بر مسائل فوق، مسئله فضیلت در نگرش ارسطو در دو لایه وجودشناختی و معرفت‌شناختی و فضیلت‌مند شدن انسان از رهگذر میل و تأمل و همچنین طبایع چهارگانه در نگرش جابر ابن حیان بررسی شده‌اند.

* سردبیر و عضو هیئت علمی گروه ادیان و عرفان دانشگاه شهید بهشتی، تهران ایران. رایانامه: h-saeidi@sbu.ac.ir

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.